

Kapitán tech. zbroj. Ing. Bohuslav Beneš:

Chemické služby průzkumná, pozorovací a poplachová v cizích armádách.

(Dokončení.)

8. Zajištění proti aerochemickým útokům a proti plynové střelbě dělové a plynometné.

Jednotka musí být varována před aerochemickými útoky nepřítele tak brzy, aby mohla včas nasadit plynové masky a použít ochranných přehozů. Tento úkol není právě jednoduchý a může být poněkud uspokojivě proveden jen za spolupráce letecké hlásné a poplachové služby s chemickou pozorovací službou. Proto je nutno přidělovat hlídky chemických patračů všem pochoduujícím jednotkám a kromě

toho ještě určit u každé roty (baterie atd.) několik způsobilých mužů za chemické pozorovatele.

Letečtí patrači, kteří doprovázejí pochodový proud v jisté vzdálenosti po jeho obou stranách, hlásí svá pozorování radiotelegraficky nebo signálními raketami. Jejich zprávy jsou přijímány pozorovateli, kteří pochodují v pochodovém proudu a vyhlásují letecký poplach polnicí nebo signální píšťalkou. Jsou dva rozdílné druhy signálů: a) „Letoun“ při objevení se jednoho letounu a b) „Vzdušné nebezpečí“ při objevení se většího počtu letounů. Na tento druhý signál nasadí jednotka ihned plynové masky a použije ochranných přehozů (není-li výslovně nařízeno cos jiného). Chemičtí pozorovatelé chemické čty vyhlásí kromě toho také plynový poplach. Ale vyhlásují jej i tehdy, je-li nutno (podle jejich vlastního pozorování) jednotku varovat, aniž hrozí nebezpečí leteckého útoku větším počtem letounů. Jednotka nemusí tedy být varována nejprve leteckými patrači. Chemičtí pozorovatelé mohou vyhlásit tedy plynový poplach i tehdy, objeví-li se jen jediný letoun (tedy na signál „Letoun“), upozorují-li, že letoun nese na trupu cisternu na bojové chemické látky nebo že již dokonce terén kropí. Hlídka chemických patračů vyslaná chemickou četou pochoduje na konci praporu. K rychlejšímu dodávání zpráv a hlášení mohou jí být přiděleni motocyklisté pluku. Má být ještě před nastoupením pochodu poučena o tom, na kterých místech a z kterých směrů možno s leteckými útoky nepřítele hlavně počítat (na př. při průchodu soutěskami bez možnosti krytu a skrytu proti pozorování ze vzduchu. Velitel hlídky chemických patračů zkouší za pochodu čas od času, při každém oddechu a odpočinku, při každém uchýlení se od směru pochodu a vždy, mění-li se tvárnost terénu, co nejpečlivěji směr i rychlost větru (s pomocí vlajky). Chemičtí patrači 2 a 3 pozorují znamení leteckých patračů, patrač 1 pátrá po nepřátelských letounech a hlásí, jakého druhu jsou. Patrači 4 a 5 nosí poplachovou sirénu.

1. Na signál „Letoun“ opustí hlídka chemických patračů pochodovou cestu a uchýlí se na protivětrnou stranu, aby nebyla zasažena kapkami nebo jemnou mlhou bojové chemické látky, rozstříkované z letounu a odnášené větrem. Plynové masky a ochranné přehozy jsou v hotovosti, jen patrač 1 přehodí přes sebe ochranný přehoz.

2. Na signál „Vzdušné nebezpečí“ nebo podle vlastního pozorování nařídí velitel hlídky chemických patračů vyhlásit plynový poplach, což provedou patrači 4 a 5 sirénou. Celá jednotka nasadí nyní plynové masky a použije ochranných přehozů. Hlídka chemických patračů postoupí pak ještě dále proti směru větru, a to až k místu, odkud je možno pozorovat bez překážek nejenom terén kolem jednotky, ale i vzdušný prostor. Velitel hlídky přidělí nyní pozorovatelům 2 až 5 pozorovací úseky po obou stranách cesty, kterou pozoruje sám. Patrač 1 pátrá po nepřátelských letounech. Je najevo, že tato opatření jsou možná jen tehdy, je-li přiblížení nepřátelského letce zpozorováno velmi brzy. Při leteckých náletech při zemi nelze je však provést včas, protože letoun přeletí překvapenou jednotku tak rychle, že od jeho objevení až do jeho opětovného zmizení neuplyne více než 30 vteřin.

3. Při vzdušném útoku se vrhnou chemičtí patrači tam, kde jsou co možná nejlépe chráněni před účinky svržených leteckých trhacích pum a pozorují leže, kam nepřátelský letec rozstříkává bojové chemické látky,

kam dopadají a kde vybuchují pumy, a jsou-li to pumy trhací či chemické (plynové), což poznají podle mohutnosti výbuchů, podle tvaru a zabarvení vzniklého obláčku a p.

4. Po vzdušném útoku použije velitel hlídky chemických patračů všech patračů k nejrychlejšímu co možná zjištění rozsahu zamoření (hranic), jakož i možnosti zamořený terén obejít. Shazoval-li nepřítel při rozstřikování yperitu současně také chemické pumy, nutno prozkoumat nejdříve plochy pokropené yperitem. Pak teprve zjistí jednotliví patrači místa dopadů pum a prozkoumají terén kolem nich s pomocí detekčních přístrojů, aby zjistili i druh použité bojové chemické látky. Patrači 1 až 3 obléknou ochranný oděv, prozkoumají (známým již způsobem) zamořený terén a označí jej vlajkami. Patrači 4 a 5 současně hledají ve směru proti větru cestu objížďkovou, kterou v terénu zřetelně vyznačí. Ochranný oděv zpravidla neoblékají, nýbrž pohybují se v ochranných punčochách a v ochranném přehození. Velitel hlídky jde za patrači až na shromaždiště, při čemž přehlíží jejich činnost. Shromaždiště má být určeno ve směru pochodu a před zamořeným terénem. Tam se spisuje hlášení, dokládá náčtem a odesílá veliteli praporu. Na rozcestí (zamořené a objížďkové cesty) nutno ponechat jednu z přidělených spojek, aby ukazovala správnou cestu zadním pochoduujícím jednotkám.

Chemičtí patrači rot pochoduji za svými rotami právě tak, jako patrači chemických čet pochoduji za praporem, a při vzdušném útoku si počínají rovněž týmž způsobem. V tom výjimečném případě, že prapor nemá hlídku chemických patračů, prozkoumají (na př. po rozstřikání yperitu cisternovým letounem) zamořený terén sami, avšak omezí se při tom jen na přibližné zjištění rozsahu zamoření a vyhledají objížďkovou cestu jen na protivětrné straně zamořeného terénu, a to jen podle vnějších známek a s pomocí čichu. V ostatních případech (na př. při plynové střelbě dělové nebo plynometné) vyhlašují plynový poplach u své jednotky.

U jednotek jezdeckých a s koňským potahem se provádí chemické pozorování týmž způsobem a na podkladě týchž zásad jako u jednotek pěších.

Tam, kde to situace dovolí, může vyšší velitel použít i stálých hlídek chemických patračů, a to na místech, která jsou k provádění chemických útoků nepřítelem zvláště výhodná (u mostů, v soutěskách, údolích a p.). Tyto hlídky spolu pracují co nejúže s leteckými hlídkami hlásné a poplachové služby, které hlídají na týchž místech a zajišťují společně neustále plynulost přechodu nebo průchodu pochodových proudů vyšší jednotky.

IV. Chemický průzkum v boji.

1. V útoku.

Zastaví-li nepřítel svůj pohyb a zařizuje-li se k obraně, může k zlepšení bojové hodnoty svého obranného postavení velmi výhodně použít zamořování terénu ve velkém rozsahu, může zřítit chemické překážky k ochraně svých boků a nechráněných křídel (není-li ve svazku se sousedy) a před vlastním postavením tak, aby odvedl úsilí protivníka jiným směrem, pro sebe výhodnějším, kde by jeho útok rozložil nebo umlčel připraveným palebným účinkem svých obranných zbraní. Aby účinek bojových chemických látek (v taktickém smyslu) potrval co nejdéle,

nutno zamoření provést co možná nejpozději a pod ochranou zajišťovacích prvků. Vyšší velitelství útočné strany dostane první zprávy o těchto opatřeních (nebo o známkách k jich provedení) od vlastního leteckého průzkumu. Aby úmysly obránce zavčas zmařil, vyšší velitel vyšle dopředu rychle pohyblivé a plně boje schopné jednotky, aby zahaly zajišťovací prvky obráncovy a znemožnily mu co možná provést zamoření terénu, t. j. aby zničily jeho zamořovací jednotky při jejich činnosti. Nepodaří-li se to, je nutno možnost předčasného průzkumu chemických překážek vynutit si bojem (násilný průzkum). O rozloze a umístění chemických překážek před obranným postavením nepřítele mají být velitelé vyšších jednotek před svým rozhodováním vždy co nejlépe zpraveni. K provedení tohoto průzkumu zdá se nejvýhodnější použití motorisovaných jednotek nebo útvarů útočné vozby. Nejsou-li však po ruce, mohou být také vysílány jezdecké převzvědné oddíly, dostatečně zesílené dělostřelectvem, které mají dosáhnout, nejméně 2—3 hodiny před příchodem předvoje, předního okraje nepřátelského postavení. Jejich průrazná síla má být tak velká, aby mohly proniknout při pronásledování ustupujících zajišťovacích jednotek nepřítele až do postavení hlavního odporu. Útočníci střelci procházejí při tom chemickými překážkami v ochranných punčochách. Pod jejich ochranou a na podkladě jejich hlášení jsou pak vysílány hlídky chemických patračů a asanační skupiny, které byly na počátku útoku ponechány zpět (za frontou). Obě skupiny mají skutečně velmi obtížné úkoly, neboť musí zkoumat a asanovat terén v silné obranné palbě nepřítele a — podle okolností — za slabé palebné ochrany vlastních jednotek. Tyto hlídky musí být mimoto připraveny také na to, že budou samy zataženy do boje, jestliže nepřítel pronikne při svém protiútku palebnou překradou, střeleckými jednotkami před nimi vytvořenou. S podobnými obtížemi možno se při průzkumu setkat tehdy, možno-li jej provést (z nedostatku silnějších motorisovaných nebo jezdeckých jednotek) teprve po zasažení předvoje do boje, t. j. za boje a po jeho skončení v předpolí (po zjednání dotyku s nepřítelem), v rámci taktického průzkumu nepřátelského obranného postavení. Za těchto okolností však možno pochybovat o tom, že vyšší velitelé budou při vydávání rozkazů k útoku skutečně dokonale obeznámeni se situací (t. j. s umístěním a rozlohou) chemických překážek. Ale i tak jim usnadní došlá hlášení jejich rozhodnutí, neboť jsou nezbytným podkladem k rozhodnutí o volbě místa úsilí a o způsobu rozdělení útočných sil i o použití asanačních skupin a hlídek chemických patračů, o způsobu rozdělení a vydání lehkého ochranného oděvu, punčoch, přehozů atd. určitým útvarům. Hlídek chemických patračů bude používáno zvláště u předních útočných sledů v těch útočných pásmech, kde se průzkum nezdařil zcela uspokojivě. Ale i na jiných místech, na př. u zadních sledů, může být použití chemických patračů nutné, neboť možno počítat s tím, že nepřítel zamoří chemickou (plynovou) střelbou terén až doposud čistý nebo že bude řídit svou zamořovací střelbu na hotovostní postavení útočníka (na východiště útoku) nebo přímo na jeho postupující útočné sledy. (Rusové připisují morálnímu účinku zamořovací dělové střelby zvláště veliký význam.)

Od počátku útoku řídí chemický průzkum velitelé praporů, kteří použijí podřízených jim hlídek chemických patračů nejprve k vlastní potřebě. Hlídky pak postupují za svými prapory podle rychlosti útoku v podobě skoků a postupují do předních bojových sledů teprve na jejich hlá-

šení, že při postupu zjistily podezřelý zápach nebo viditelné znamení přítomnosti bojových chemických látek (zamořený terén, porost, kaluže a p.). V této situaci bude pozornost chemických patračů odváděna mnohem méně od průzkumu terénu, nežli tomu bude v boji o předpolí obránce, neboť chemičtí patrači sice pracují v silné nepřátelské palbě, ale sami jsou rovněž pod silnou palbou ochranou a pravděpodobnost setkání s nepřítelem je tu poměrně malá.

Použití patračů může být nezbytné též po vniku útočníka do týlu nepřátelského obranného postavení, neboť obránce může místo průlomu uzavřít, ohraničit zamořovací střelbou nebo může vytvořit při plánovitě prováděném ústupu uvnitř vlastního postavení na nejdůležitějších cestách (ve směru nepřátelského pronásledování) účinné chemické překážky (s pomocí rozstříkovačích vozidel chemických jednotek), mnohem účinnější, nežli je možno vytvořit s pomocí zamořovací dělové střelby. Chemičtí patrači zjišťují v obranném postavení, které nepřítel vyklidil, jsou-li základy nebo úkryty zamořeny a jak. Chemický průzkum zůstává tedy od počátku až do konce útočné akce nedílnou součástí taktického průzkumu, k němuž však právě tak jako za pochodu patří (kromě průzkumu terénu) i chemické pozorování s poplachovou službou. Vzdušné pozorování tu ztrácí na svém významu tím spíše, čím více se jednotky na bojišti rozčleňují a nejsou již tak vděčnými a snadno přístupnými cíli chemických útoků nepřátelských letců jako na př. pochodové proudy nebo odpočívající jednotky. Zato pozorování a poplachová služba před plynovou střelbou jsou mnohem důležitější, nejsou však vykonávány chemickými patrači chemických čet, nýbrž vlastními lidmi bojové jednotky. Tito patrači jsou v každém palebném nebo hotovostním postavení, v postavení kolesen atd. a jsou současně i chemickými poplachovými hlídkami.

2. Útok na postavení.

Zastaví-li útočník svůj postup (válka pohybná se změní ve válku na ustálené frontě), získají oba ze soupeřů dosti času k přípravě hromadného použití bojových chemických látek buďto k obraně nebo k pokračování v útoku. Nyní musí oba počítat s vlnovými útoky a s plynometnou střelbou, prováděnými ve velkém rozsahu, a musí tedy, zcela nezávisle na bojovém úmyslu, provést tatáž bezpečnostní opatření k zabránění překvapení protivníkem. Jednotku nutno varovat nepřetržitým a souvislým pozorováním protivníka, aby jeho přípravy k použití bojových chemických látek bylo možno včas rozpoznat. Letecký průzkum tu mnoho nepomůže, neboť zjistit zemní práce, které prozrazují umístování plynometů nebo ukládání plynových lahví, je možno většinou jen s pomocí leteckého fotografování a zřídka pouhým zrakem. Hlavními činiteli jsou tu dobře řízené pozemní chemické pozorování a služba poplachová. Rusové rozeznávají při organisaci těchto opatření dva způsoby chemického útoku:

a) vlnový, k němuž též počítají použití jedovatých dýmovníček (svíček), a plynometný. Tyto druhy chemických útoků se vyznačují velikým prostorovým účinkem (hlavně do hloubky). Přípravy k chemickému útoku vypouštěním bojových chemických látek z lahví možno rozpoznat podle četných známek,

b) chemickou (plynovou) střelbu dělovou, minometnou a z vrhačů, dále chemické útoky letecké (jejichž účinek se omezuje ponejvíce na menší prostory a jednotky). Přípravy k nim nelze rozpoznat, neboť se

v ničem neliší od příprav k útokům prováděným tříštivým střelivem nebo trhacími pumami.

Tomuto rozdělení způsobů chemických útoků odpovídá též rozdělení chemických poplachových hlídek na hlídky místního poplachu a na hlídky všeobecného poplachu.

a) Chemické hlídky místního poplachu jsou vysílány každou jednotkou (rotou, baterií a p.). Skládají se z chemického instruktora jednotky a z několika speciálně vycvičených vojáků jednotky. Oznamují chemický poplach vždy, když při nepřátelské palbě nebo při leteckém útoku nepřítel ucítí zápach bojových chemických látek, znamením k tomu zvláště určenými (zvonky nebo jinými zvukovými prostředky, které se rozezvučí nárazem). Kromě toho dávají znamení všeobecného poplachu dále dozadu.

b) Chemické hlídky všeobecného poplachu se skládají zpravidla z velitele a z 5—6 mužů. Nejprve zřídí na místě, před nepřátelským pozorováním dobře skrytém a před nepřátelskou palbou co možná krytém, jednoduchou (maskovanou) pozorovatelnou, kterou obsadí 2 muži. Podle okolností zřídí nablízku též záložní pozorovatelnou. Zbytek hlídky odpočívá v skrytu blízko pozorovatelně a vždy po 2—4 hodinách vystřídává oba pozorovatele na pozorovatelně. Velitel hlídky oboznámí každého pozorovatele přímo na pozorovatelně s terénem, určí nápadná místa v terénu za orientační body (budovy, křižovatky, okraje lesů atd.), očíslová je a zakreslí do náčrtu. Vzdálenost jednotlivých bodů od pozorovatelně se zjistí podle mapy nebo odhadem a uvede se rovněž v náčrtu, který se kreslí dvojmo. Jeden list se odešle přednostovi chemické služby a druhý zůstane na pozorovatelně pro potřebu pozorovatelů spolu s deníkem pozorování, na jehož první stránku pozorovatel запиše, zakreslí situaci pozorovatelně v terénu, pozorovací úseky a podle okolností i zvláštní pozorovací úkol s nejnutnějšími poznámkami. Všichni pozorovatelé nosí tentýž úplný výstroj jako chemičtí patrachi. Pozorovatelé na pozorovatelně mají kromě toho také nůžkový dalekohled a sirénu. Jednotlivé listy deníku pozorování mají v natištěném záhlaví tyto sloupce:

číslo orientačního bodu,
vpravo nebo vlevo od orientačního bodu,
vzdálenost od orientačního bodu,
bylo upozorováno,
doba pozorování,
hlášeno, komu a kdy,
poznámka.

Oba pozorovatelé pozorují společně, služebně starší je velitelem a zapisuje všechna pozorování do deníku pozorování. Hlásí ihned jen to, z čeho by bylo možno usuzovat na přípravy nepřítel k provedení chemického útoku (telefonicky, skrze velitele hlídky, přednostovi chemické služby). Na počátku chemického útoku vlnového nebo plynometného vyhlásí se z pozorovatelně plynový poplach, kdežto bližší údaje o druhu a místě útoku se oznámí telefonicky až po prozkoumání detekčním přístrojem. Oznámí se též druh bojové chemické látky, nepřítel při útoku použité. Ostatní členové hlídky dají pak poplach s doplňovacími hlášeními a poznámkami buďto znamením (zvukovými nebo zrakovými) nebo telefonicky dále dozadu. Je-li terén v okolí pozorovatelně postřelován

plynovým střelivem dělovým nebo plynometným nebo kropen bojovými chemickými látkami ze vzduchu, nevyhlašují chemický poplach ani pozorovatelně na pozorovatelně, ani ostatní členové hlídky všeobecného poplachu a také nepřijímají znamení chemických hlídek místního poplachu. Velitel hlídky dá zjistit druh bojové chemické látky a hlásí výsledek přednostovi chemické služby. Jde-li o trvalou bojovou chemickou látku (yperit, lewisit), ustoupí s hlídkou (kromě obou pozorovatelů na pozorovatelně) a dá zjistit zamoření terénu v okruhu asi 500 m. Je-li zamořena také pozorovatelná, musí ji pozorovatelé opustit a přemístit se na pozorovatelnu záměnnou. Rusové pokládají za zvláště účinné chemické útoky noční, provedené vlnovým způsobem, a proto vysílají, již před setměním, do nejbližšího sledu vlastního postavení jakési chemické polní stráž, jež možno označit spíše jako chemické naslouchací hlídky, neboť jsou při svém pozorování odkázány vlastně jen na sluch. Skládají se ze dvou mužů, z nichž alespoň jeden patří k chemické hlídce všeobecného poplachu, kdežto druhý odborný výcvik mít nemusí. Rota předního sledu vysílá mimoto ještě dalšího muže jako spojku v tom případě, když chemická naslouchací hlídka musí se umístit daleko do pozorovateln. Stanoviště jednotlivých hlídek, jakož i cestu tam a zpět prozkoumá si mužstvo těchto hlídek samo ještě za dne. Hlídky zůstávají na svých stanovištích po celou noc, bez vystřídání. Jejich výzbrojí je puška s dostatečnou zásobou střeliva, několik ručních granátů, plynová maska, kromě toho mají ochrannou strůj (gumovou obuv, rukavice a punčochy), svítící busolu, elektrickou kapesní svítilnu, svítilnu s barevnými skly, hodinky, polní láhev s vodou a něco potravin. Ostatní předměty výstroje a výzbroje, užívané obvykle k chemickému průzkumu, ponechají zpět (psací potřeby). Naslouchací hlídka hlásí zjištění nepřátelských příprav k vlnovému útoku na pozorovatelnu mžikovými znameními (heliografem) tak, aby je nepřítel neviděl, kdežto počátek útoku oznamuje jasně svítícími signálními raketami. Před silnějšími postupujícími nepřátelskými hlídkami musí co nejdříve ustoupit anebo se skrýt.

Není-li plánovitým pozorováním nepřátelského postavení dosaženo žádoucí výsledku, ačkoli lze, na základě příznivé situace, povětrnostních i terénních poměrů nebo podle výpovědí zběhů a p., chemický útok nepřítele s největší pravděpodobností očekávat, nutno přikročit v podezřelých úsecích nepřátelského postavení k průzkumu bojovému a tak si zjednat, vynutit jistotu o úmyslech protivníka. Při tom má být (nehledíc k zajímání) přihlíženo také hlavně k tomu, aby nepřátelské postavení bylo co nejpodrobněji prozkoumáno a aby veškeré přístroje nebo jejich součásti k vedení chemické války byly shromážděny a přineseny zpět k odborné prohlídce (vypouštěcí přístroje, dýmovničky a p.). Proto je výhodné, aby bojovým jednotkám, které mají tuto průzkumnou akci provést, byly přidělováni též odborníci chemické čety.

Při přechodu k útoku nutno pamatovat na to, že obránce může k obraně použít všech bojových chemických látek i všech způsobů jich použití (tedy i vlnového útoku). Útočník musí proto ponechat chemickou službu pozorovací a poplachovou (organizované ve východišti útoku) i s rozdělením na chemické hlídky všeobecného a místního poplachu i nadále v činnosti. Avšak chemické hlídky všeobecného poplachu jsou na počátku útoku podřízeny veliteli bojové jednotky, při čemž zprvu zůstávají zásadně na pozorovatelnách a pozorují odtud (aniž nepřítel jen na okamžik pustí se

zřetele) postup vlastních jednotek, a když tyto jednotky postoupí přímě-
řeně dopředu, teprve pak opustí pozorovatelnu, aby jako hlídky chemic-
kých patračů byly připraveny k průzkumu zamořeného terénu, na nějž
útočící jednotka má vstoupit. Aby však chemické pozorování nebylo při
tomto postupu patračů přerušeno, provádí se zásadně vždy od pozorova-
telny k pozorovatelně, t. j. obsadí se nejprve nová pozorovatelná, kdežto
ze staré se ještě pozoruje. Velitel hlídky chemických patračů oznámí před
útokem chemickým patračům bojový úkol jednotky, přidělí jim určité
vedlejší pozorovací úkoly, označí postupné pozorovatelný, z nichž mají
pozorovat, a určí, kam a kudy nutno odesílat hlášení. Sám pak postoupí
s jedním pozorovatelem na novou pozorovatelnu (vlastně na místo v te-
rénu, jež společně za pozorovatelnu upraví), kdežto chemičtí patrači te-
prve potom opustí starou pozorovatelnu a postoupí na dobře kryté místo,
50—100 m vzdálené od pozorovatelný nové.

Službu chemického pozorování a všeobecného poplachu řídí v kaž-
dém úseku pluku přednosta chemické služby pluku podle rozkazů velitele
pluku a podle technických směrnic nadřízeného přednosta chemické
služby vyšší jednotky. Používá hlídek chemických patračů chemické čety
jako chemických hlídek všeobecného poplachu k tomu, aby mu hlásily
známky o přípravách nepřítele k vlnovým útokům nebo k plynové střelbě
plynometné a varovaly jednotku, t. j. vyhlásily chemický poplach na po-
čátku těchto útoků.

K pozorování vlnových útoků pokládá se všeobecně za postačující
1 hlídka na 1 km fronty. Kromě toho mají být ještě rozestaveni též boční
pozorovatelé tak, aby mohli přehlédnout příchody k těm místům v te-
rénu, jež jsou zvláště výhodná jako palebná stanoviště plynometů (skrytá
za návršími, lesiky a p.). Přednosta chemické služby rozčlení za frontou
(až do zápolí) ještě zvláštní chemické poplachové hlídky,
které dávají znamení všeobecného poplachu dále dozadu. Tyto hlídky ne-
vysílá chemická četa, nýbrž nejbližší sousední jednotka (zadní rota) tehdy,
jestliže je možno očekávat nepřátelský vlnový útok, t. j. při příznivém
směru a síle větru od nepřítelů vanoucího.

3. Chemické pozorování a poplachová služba při
u by to vání (podle švédských údajů).

Pozorování povětrnostní provádí personál chemické služby s pomoci
jednoduchých nebo složitějších přístrojů, podle toho, jde-li o malou či
větší jednotku. Při místním pozorování se zjišťuje jen teplota vzduchu
při zemi, směr a síla přízemního větru, a to buď teploměrem nebo malými
dýmovníčkami s omezenou dobou hoření (5—10 vteřin).

Poplachovou službu vykonávají vybraní lidé jednotky, zcela výji-
mečně také mužstvo chemické služby (nutno-li se na základě určitých
známek obávat nepřátelského chemického útoku). K tomu mají popla-
chové přístroje a detekční prostředky (deštičky a prášek). Vyhlašují ply-
nový poplach podle druhu svého určení, t. j. podle druhu chemického
útoku. Za klidu je možno sloučit jejich činnost s činností letecké hlásné
a poplachové služby. V poplachových okresech, jež jsou obyčejně shodné
s bojovými úseky jednotek, jsou zavedena různá znamení chemického po-
plachu. Vyšší velitelé je určí tak, aby se od sebe bezpečně lišila. To bude
do určité míry obtížné, neboť kromě sirén může být použito jen výpo-
mocných poplachových prostředků (na úder), jako gongů, kovových troj-

úhelníků, dělových nábojek atd. Poplachové znamení nutno zásadně dát dále dozadu jen v tom okrese, pro nějž je určeno, nikdy také v okrese sousedním. Každý druh chemického poplachu nutno ihned hlásit vyššímu veliteli, který podle druhu a rozsahu zamoření nebo zaplňování nařídí podle potřeby vyhlásit chemický poplach též u jiných, jemu podřízených jednotek nebo v jiných okresech.

Odpočívají-li jednotky za frontou, je chemické pozorování upraveno tak jako při civilní vzdušné a protiplynové obraně (podle ruských pramenů). Velikostí místnosti a úkrytů se řídí i velikost a počet chemických hlídek (obvykle velitel a 5—6 mužů). Pozorovatelnou bývá místo (střecha domu) co možná vysoko položené, z něhož možno dobře přehlédnout co největší prostor. Blízko něho (nejlépe v témže domě) se zřídí strážnice, která ve vysokém domě nemá být umístěna na př. ve sklepním úkrytu (protiplynovém), nýbrž má být v některé místnosti v hořejším poschodí, které je přímo pod pozorovatelnou. Východ na ulici má být označen ve dne zelenou vlajkou, v noci svítilnou. Strážnice má být spojena telefonním vedením s pozorovatelnou, s velitelstvím ubytovacího místa a s ústřednou letecké hlášené a poplachové služby. Jako spojky jsou přiděleni telefonista a cyklista nebo motocyklista. Na pozorovatelně je umístěna siréna. Je-li možno spolehlivě zařídit, aby letecké hlídky ohlásily nepřátelský nálet alespoň 10 minut před jeho provedením, obsadí se pozorovatelná až na signál: „Letec“. Je-li pozorovatelná umístěna tak blízko fronty, že včasné vyhlášení poplachu není zajištěno, musí být obsazena trvale. Je-li obec ještě v pravděpodobném okruhu účinku nepřátelského vlnového útoku, musí pozorovatel na pozorovatelně (kromě vzdušného pozorování) pozorovat též znamení všeobecného poplachu, která přicházejí zpredu (z fronty) a dávat je dále dozadu. Na signál „Letec“ se pozorovatelná ihned plně obsadí (velitelem hlídky, pozorovatelem a telefonistou), osádka nasadí plynové masky a použije ochranných přehozů. Ostatní členové hlídky zůstanou na strážnici, kdež jsou připraveni k použití jako chemičti patrači.

Při leteckém útoku nepřítele se z pozorovatelný pozoruje též účinek útoku. Zjistí-li se, že nepřítel používá bojových chemických látek, vyhlásí se sirénou plynový poplach. Velitel hlídky na pozorovatelně zakreslí do náčrtu místa dopadů jednotlivých plynových pum, jakož i místa bojovou chemickou látkou pravděpodobně pokropená a oznámí to telefonicky svému zástupci na strážnici. Zároveň nařídí, kterým směrem nutno vyslat chemické patrače, aby provedli chemický průzkum terénu. Na základě dalšího pozorování pak hlásí veliteli ubytovacího místa, kde vznikl požár, kam dopadly pumy, kde byl zamořen terén, kde byly způsobeny škody, ztráty a p. Jeho zástupce na strážnici vyšle podle jeho rozkazů (podle okolností ještě za útoku) zpravidla po dvou chemických patračích na místa, kam dopadly pumy. Ale vždy je nutno na strážnici zanechat určitou zálohu chemických patračů tak dlouho, dokud nepřátelské letouny neodletí. Teprve pak se mohou chemického průzkumu zúčastnit všichni i s velitelem. Rozstříkují-li však nepřátelské letouny bojové chemické látky, vydá se na chemický průzkum ihned celá hlídka a na pozorovatelně a na strážnici zbudou jen telefonisté. Průzkum má být proveden co nejrychleji, při čemž nutno nejprve zběžně zjistit rozsah zamoření na silnicích a na cestách. Průzkum se pak provede podrobněji až při zpáteční cestě na dvorech, v domech zasažených pumami, na střechách, pokrope-

ných bojovými chemickými látkami a p. Při tom se zároveň přezkouší hranice zamořeného prostoru, již dříve zběžně zjištěné, aby bylo možno ohraničení ještě zlepšit. Pak se odešle souhrnné hlášení s návrhem veliteli ubytovacího místa. Chemičtí patrači očekávají nyní příchod asanačních skupin, aby jim ukázali přímo a co možná přesně rozsah zamoření a přezkoušeli zdařilý průběh asanace.

Literatura:

Fischmann, Dr.: „Gasovaja vojna“, 1929.

Odborné časopisy: „Vojna i revolucija“, 1933—36, „Chimija i oborona“, 1934—36, „Gasschutz und Luftschutz“, 1936 a j.

Literární přehled.

Dvacet let československé armády v osvobozeném státě. Vydáno za spolupráce ministerstva národní obrany a péči Památníku osvobození, Vojenského ústavu vědeckého a Svazu čs. důstojnictva. Nákladem Svazu čs. důstojnictva v Praze. Květen 1938. Stran 234 a 72 celostránkových obrazových příloh.

Toto jubilejní dílo, nesoucí pečeť oficielnosti projevy nejvyšších představitelů státního a vojenského života a vydané za vrchní redakce div. gen. Ing. S. Bláhy, gen. R. Medka a brig. gen. Mil. Fassatiho, je monumentální jak svým obsahem, tak svým uspořádáním a uměleckou výpravou. Formou zkrácenou a věcnou líčí vzrůst naší branné moci od počátku jejího vývoje až do dnešních dnů, její vnitřní život, její poměr k národu a přesvědčivě dokazuje, že demokratické vojenství je přirozenou funkcí demokratického státu.

Kniha je rozdělena na devět oddílů. Úvodní oddíl „Armáda a národ“ obsahuje obsáhlý projev presidenta republiky dr. Edvarda Beneše, v němž vrchní velitel čs. branné moci hodnotí kriticky život čs. armády od jejího vzniku z čs. legií, přes všechna úskalí, jimiž procházela až k dnešní výši. Studie p. presidenta je zároveň důkladnou sociologickou analýsou všech složek armády, od vojáka k důstojníkovi, podmínek jejího vývoje, objasňuje souvislosti armády se soudobým životem politickým a národním, pokračuje výhledem do budoucna; poukazuje i na to, že bude třeba odstranit ještě vyskytující se některé nedostatky a že z toho vyplývají i armádě určité povinnosti. Úvaha končí kapitolou o poslání moderního vojáka demokratické armády, jež mu ukládá bránit prá-

vo, pravdu a spravedlnost. Předseda vlády dr. M. Hodža, min. dr. K. Krofta a min. Fr. Machník vycházejí ve svých příspěvcích z týchž předpokladů a všichni zdůrazňují potřebu dalšího úsilí o zdokonalení armády a udržení její na dosažené výši. Oficiální část knihy uzavírá náč. hl. štábu arm. gen. L. Krejčí úvahou „1918—1938“.

Plk. gšt. Em. Moravec, hodnotí konkrétní vývoj poměru národa k své armádě, div. gen. ing. S. Bláha věnuje zvláštní zřetel morálním otázkám ve vývoji naší branné moci a pplk. K. Teringl v článku „Vojenská tradice“ objasňuje souborně tuto otázku pro naše poměry.

Oddíl II, „Veřejné mínění a branná politika v letech 1918—1938“ přináší úvahu na toto téma z pera pplk. gšt. J. Letova, dále článek mjr. dr. L. Chmely a mjr. gšt. J. Brože o tisku a rozhlasu a jejich poměru k armádě a úvahy o brannosti národa o branné výchově plk. gšt. Č. Kudláčka a škpt. v zál. PhDr. M. Liera.

Oddíl III je důkladným „Přehledem právních základů čs. branné moci“ napsaných odb. předn. dr. Jar. Vorlem; je to první syntetické zpracování této otázky.

IV. oddíl je věnován problému čs. důstojníka, rotmistra a vojska. Rada známých odborníků vypisuje, jak se vyvíjel náš důstojník, rotmistr a voják. Jaké ideje měly vliv na formování jeho vojenského charakteru, jak žil, bojoval a pracoval, mnohdy za podmínek velmi těžkých. Píše o tom brig. gen. O. Zahálka, pplk. K. Teringl, škpt. J. Smazal, red. Fr. Ptáček, mjr. K. Jiříček. Do tohoto oddílu je přičleněna ob-